ELEVII CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE (CES)

Ghid pentru Incluziune

Prof. itinerant/ de sprijin Aniculăesei Ionuț

Prof. consilier Vămanu Diana

Incluziunea școlară a elevilor cu Cerințe Educaționale Speciale (CES) reprezintă unul dintre pilonii principali ai sistemului educațional românesc modern. Scopul nu este doar accesul la școală, ci participarea activă, învățarea eficientă și integrarea socială a fiecărui copil, indiferent de dificultățile acestuia.

A. Definiția și Conceptul de CES

Cerințele Educaționale Speciale (CES) se referă la necesitățile de educație ale copiilor și tinerilor care, din cauza unor deficiențe sau dificultăți de învățare, au nevoie de servicii suplimentare față de cele oferite de învățământul de masă standard.

Acestea nu sunt doar „dizabilități", ci pot include:

- Dificultăți specifice de învățare (dislexie, disgrafie, discalculie).
- Tulburări de dezvoltare (TGD, ADHD).
- Deficiențe senzoriale (auditivă, vizuală).
- Deficiențe mintale (ușoare, moderate, severe).
- Dificultăți sociale sau emoționale.

B. Tipuri și Clasificarea Elevilor cu CES

Elevii cu CES sunt grupați în funcție de tipul dificultății și gravitatea acesteia:

Categoria	Descriere	Exemple
Deficiențe mintale	Afectează capacitatea de învățare și adaptare socială.	Ușoară, medie, severă.
Deficiențe senzoriale	Afectează simțurile.	Surdo-orb, hipoacuzie, cecitate.
Deficiențe locomotorii	Afectează mobilitatea.	Paralizie cerebrală, dizabilități motorii.
Tulburări de dezvoltare	Afectează comunicarea și interacțiunea socială.	Autism, sindrom Asperger.
Dificultăți specifice	Probleme în achiziția abilităților de bază.	Dislexie, disgrafie, discalculie.
Adesea supradotați	Necesită adaptări pentru a-și dezvolta potențialul.	Talente excepționale (inclus în CES în anumite contexte).

C. Nivelurile de Inteligență și Adaptarea Curriculară

Inteligenta și potențialul de învățare nu sunt măsurate doar prin coeficientul de inteligență (CI), ci prin capacitatea de adaptare la mediu.

- **Inteligenta normală sau superioară:** Elevii cu dificultăți specifice de învățare (ex: dislexie) sau tulburări de comportament. Ei au un CI normal, dar necesită **adaptări curriculare** (metode diferite de predare, timp suplimentar la teste).
- **Inteligenta limitată (CI 50-70):** Deficiență mintală ușoară. Pot învăța abilități de bază și profesionale cu sprijin. Curriculum-ul este adaptat la ritmul lor.
- **Inteligenta moderată/severă (CI < 50):** Cerințe educaționale complexe. Se pune accent pe **abilități de viață independentă**, comunicare funcțională și integrare socială. Curriculum-ul este individualizat radical.

D. Cadrul Legal Actualizat (2026)

- Baza legală în România se bazează pe:
- **Legea Educației Naționale (actualizată):** Definește dreptul la educație incluzivă.
- **Ordonanța de Urgență 137/2020** și normele metodologice aplicative privind incluziunea școlară.
- **Strategia Națională pentru Educația Incluzivă:** Promovează eliminarea barierelor de acces și participare.
- **Principiu fundamental:** Niciun copil cu CES nu poate fi refuzat la școala de masă pe baza dizabilității sale. Școala trebuie să se adapteze copilului, nu invers.

E. Cine Poate Fi Integrat și Cum Se Face Procesul?

Cine poate fi integrat?

Orice copil cu CES, indiferent de severitatea dizabilității, are dreptul la integrare în școala de masă (de la grădiniță până la liceu). Decizia se ia în funcție de **capacitatea de adaptare** și **interesul superior al copilului**.

Comisia de Evaluare: CCEP

Procesul începe cu prezentarea la **Comisia Cercetare și Evaluare Psiho-Pedagogică (CCEP)** din cadrul Centrului Județean de Resurse și de Asistență Educațională (CJRAE).

Pașii de integrare:

1. **Cererea părinților:** Părinții depun o cerere la CJRAE, împreună cu rapoarte medicale și psihologice.
2. **Evaluarea CCEP:** Echipa multidisciplinaryă (psihiatru, psiholog, logoped, pedagog) evaluează copilul.
3. **Planul Educațional Individualizat (PEI):** După evaluare, se elaborează un PEI care stabilește obiectivele, adaptările și serviciile necesare.
4. **Recomandarea de integrare:** CCEP emite o recomandare de integrare în școala de masă, cu sau fără sprijinul profesorului de sprijin.

F. Însușirea cunoștințelor

Însușirea cunoștințelor de către elevii cu CES în școala de masă necesită o schimbare de paradigmă: de la **„toți elevii învață la fel"** la **„toți elevii învață, dar fiecare într-un mod diferit"**.

Iată cele mai importante acțiuni și strategii pe care cadrele didactice de la catedră (profesorii titulari de materii) trebuie să le implementeze în clasă:

1. Adaptarea Curriculară (Conform PEI)

Profesorul nu trebuie să predea exact același conținut, în același ritm, pentru toți elevii.

Simplificarea obiectivelor: Dacă obiectivul standard este „Să analizeze o operă literară complexă", pentru un elev cu CES obiectivul poate fi „Să identifice personajele principale și acțiunea de bază".

Reducerea volumului: Se pot elimina capitolele mai abstracte sau mai puțin esențiale și se concentrează pe nucleul dur al materiei.

Diferențierea sarcinilor: La o temă comună, elevul cu CES poate primi o sarcină mai simplă sau cu mai puține subpuncte, dar care să vizeze același concept de bază.

2. Metode de Predare Diferențiată și Multisenzoriale

Mulți elevi cu CES (ex: dislexie, ADHD, autism) au stiluri de învățare non-verbale sau practice.

- **Folosește vizualul:** Diagramă, hărți mentale, imagini, codificare prin culori pentru concepte cheie.
- **Folosește manipulabilele:** Pentru matematică sau științe, folosește obiecte reale (bucăți de lemn, monede, modele 3D) în loc de doar exerciții pe hârtie.
- **Scurtează explicațiile teoretice:** Predă în „bucăți mici" (chunking). Explică 5 minute, apoi verifică înțelegerea, apoi mai explică 5 minute.
- **Folosește tehnologia:** Text-to-speech (textul citit de calculator), aplicații interactive, videoproiector pentru a susține explicațiile orale.

Exemplu concret de aplicare:

Materie: Istorie – Lecția despre Revoluția Franceză.

- **Elev fără CES:** Citește textul, notează cauzele și efectele, scrie un eseu de 1 pagină.
- **Elev cu CES (dislexie, dificultăți de exprimare scrisă):**
  - Primește un text cu font mare, spațiere dublată și imagini ilustrative.
  - Are de identificat 3 imagini care reprezintă cauzele și 3 care reprezintă efectele (asociere).
  - Răspunde oral la întrebări sau completează un tabel cu spații goale (fill-in-the-blanks) cu cuvinte cheie date.
  - Are 15 minute în plus pentru a completa sarcina.

G. Evaluarea cunoștințelor

Evaluarea elevilor cu CES se desfășoară distinct față de cea a elevilor fără CES, respectând obiectivele din PEI:

Adaptare la PEI: Evaluarea se face în funcție de obiectivele din Planul Educațional Individualizat, nu neapărat de programa standard.

Metode diverse: Se utilizează teste orale, proiecte, portofolii, evaluări practice, nu doar teste scrise.

Timp suplimentar: Elevii au dreptul legal la timp suplimentar la evaluări (de obicei 20-30% în plus).

Mediu adaptat: Evaluarea se poate desfășura într-o sală separată, cu mai puțină agitație și cu prezența unui asistent.

Sistem de notare: Se acordă note conform progresului realizat față de obiectivele individuale stabilite în PEI.

H. Participarea la Simulări și Evaluările Naționale (2026)

În anul școlar 2025-2026, regulile pentru Evaluările Naționale au fost clarificate (conform **Procedurii nr. 32.051/27.10.2025** cu privire la asigurarea condițiilor de egalizare a pentru elevii cu deficiențe de vedere, deficiențe de auz și tulburări de neurodezvoltare care susțin examenele naționale):

Dreptul de neparticipare

Elevii cu CES pot să nu participe la simulările și evaluările din clasele a II-a, a IV-a, a VI-a și a VIII-a dacă părinții sau reprezentanții legali decid astfel; aceștia din urmă pot alege și ca elevul să nu susțină nici Evaluarea Națională. Neparticiparea la examenul de **Evaluare Națională** (clasa a VIII-a) nu blochează accesul la liceu. Elevii cu CES care nu susțin examenul pot fi repartizați pe **locurile speciale dedicate** lor, pe baza mediei de absolvire a gimnaziului, după repartizarea celor care au susținut examenul.

Dreptul de participare

Elevii cu CES au dreptul să susțină simulările și Evaluările Naționale (clasele a II-a, a IV- a, a VI-a, a VIII-a) dacă ei și părinții doresc acest lucru și totodată cu unele adaptări (conform **Procedurii**) :

- Timp suplimentar (de obicei 10-30% în plus).
- Adaptarea subiectelor (font mai mare, text simplificat, imagini).
- Prezența unui asistent sau a profesorului de sprijin pentru citirea subiectelor și transcrierea răspunsurilor (dacă este cazul).
- Locație separată pentru a reduce stresul și agitația etc.

De reținut: cererea este obligatorie în ambele cazuri?

•**Dacă vrea să participe:** Fără cerere, școala nu are baza legală să îi acorde timp suplimentar sau profesor asistent (ar fi considerată fraudă sau favoritism).

•**Dacă NU vrea să participe:** Fără cerere, neprezentarea elevului este considerată absență nemotivată la o activitate națională obligatorie a școlii, ceea ce poate crea probleme administrative unității de învățământ.

De reținut: cererea este obligatorie în ambele cazuri (în ceea ce privește Evaluările de cl. a II-a, cl. a IV-a, cl. aVI-a și simulările aferente):

Dacă vrea să participe: Fără cerere, școala nu are baza legală să îi acorde timp suplimentar sau profesor asistent (ar fi considerată fraudă sau favoritism).

Dacă NU vrea să participe: Fără cerere, neprezentarea elevului este considerată absență nemotivată la o activitate națională obligatorie a școlii, ceea ce poate crea probleme administrative unității de învățământ.

Calendar și termene limită (Evaluarea Națională cl. aVIII-a):

1. Depunerea cererii pentru adaptare: Părinții trebuie să depună cererea pentru egalizarea șanselor la secretariatul școlii, de regulă până la începutul lunii **martie 2026** (valabilă și pentru simulări).

2. Înscrierea propriu-zisă la examen: Are loc între **8 - 12 iunie 2026**.

3. Admiterea pe locuri speciale: Dosarele pentru locurile dedicate elevilor cu CES se depun, de obicei, la sfârșitul lunii iunie (după afișarea rezultatelor examenului, chiar dacă elevul nu l-a susținut).

Important: Indiferent de decizia privind examenul, **Certificatul de Orientare Școlară** trebuie să fie valabil pentru ciclul gimnazial și să acopere perioada examenelor; în caz contrar, acesta trebuie reînnoit la CJRAE.

I. ROLURILE ECHIPEI EDUCATIVE

1.Profesorul de Sprijin

Este motorul incluziunii. Nu înlocuiește profesorul de la clasă, ci îl susține pe elev și pe colegi.

- **Roluri principale:**
  - Elaborează și actualizează PEI-ul împreună cu profesorul de clasă și părinții.
  - Adaptează materialele didactice pentru elevul cu CES.
  - Consiliază profesorul de la clasă privind metodele de predare diferențiată.
  - Lucrează direct cu elevul, în clasă (in-class support) sau în afara ei, pentru a facilita înțelegerea lecției.

2. Profesorul de la Clasă (Titularul)

Este responsabilul principal pentru integrarea socială și educația elevului în grupa sa.

Roluri principale:

- Creează un climat de clasă incluziv, fără discriminare și bullying.
- Colaborează cu profesorul de sprijin pentru a adapta lecțiile în timp real.
- Folosește strategii de predare diferențiată (învățare vizuală, auditivă, practică).
- Monitorizează progresul elevului și oferă feedback pozitiv constant.
- Implică toți elevii în activități de colaborare (lucru în grup, proiecte comune).

3. Echipa Multidisciplinară

- **Diriginte:** Coordonează relația cu familia și monitorizează integrarea socială și comportamentală.
- **Psihologul școlar:** Oferă suport emoțional elevului, consiliere părinților și mediere în conflicte.
- **Logopedul:** Lucrează asupra tulburărilor de limbaj, vorbire și comunicare.
- **Consilierul școlar:** Ajută la orientarea școlară și profesională a elevilor cu CES, mai ales în clasele terminale.

4. Familie și Comunitatea

Părinții: *Sunt parteneri egali în echipa educațională. Au dreptul de a fi consultați la orice decizie privind copilul și de a avea acces la toate documentele.*

Comunitatea: *Organizații neguvernamentale (ONG), autoritățile locale și asociațiile de părinți pot oferi servicii suplimentare (transport, asistență socială, terapii externe).*

J. Concluzie

În anul școlar 2025-2026, incluziunea elevilor cu CES în școlile de masă este o realitate consolidată prin legislație și practică. Succesul nu depinde doar de reguli, ci de **colaborarea strânsă** între CCEP, școală (profesorul de sprijin și cel de clasă), familie și comunitate. Scopul final nu este doar „prezența" fizică a copilului în bancă, ci **dezvoltarea potențialului său maxim**, respectând ritmul său propriu și asigurând o educație de calitate pentru toți.